

Процюк Тетяна Богданівна, завідувач
відділу навчально-методичної роботи з
суб'єктами державного фінансового
моніторингу Навчально-методичного
центру Держфінмоніторингу України,
кандидат економічних наук, доцент,
член-кореспондент Української
академії наук

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ВИКОРИСТАННЮ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ВІДМИВАННЯ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, ТА ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ

Потоки незаконних фінансів завдають шкоди цілісності, стабільності й репутації фінансового сектора, загрожуючи внутрішньому ринку країни, а також міжнародному розвитку. Відмивання грошей, фінансування тероризму та організована злочинність залишаються значними проблемами, які потребують розв'язання на наднаціональному рівні. Ураховуючи вимоги сьогодення, необхідно посилити розвиток підходів до застосування кримінального судочинства, цілеспрямованого й пропорційного запобігання використанню фінансової системи задля відмивання грошей та фінансування тероризму.

На заваді стійкості, цілісності й стабільності кредитних і фінансових установ, а також довіри до фінансової системи загалом можуть стояти дії злочинців та їх спільників, спрямовані на приховування походження злочинних доходів або скерування законних чи незаконних грошей на терористичні цілі. Під час злочинної діяльності особи, які відмивають гроші або фінансують тероризм, можуть послуговуватися свободою переміщення капіталу та надання фінансових послуг, які забезпечує інтегроване фінансове середовище країни та міжнародних спільнот. Водночас цілі захисту суспільства від злочинів і забезпечення стабільності та цілісності фінансової системи повинні бути збалансовані відповідно до потреб у створенні регуляторного середовища, що б дозволяло підприємствам розвивати свій бізнес, не зіштовхуючись із

непропорційними витратами, пов'язаними з необхідністю дотримання регуляторних вимог.

Директива Європейського Союзу (ЄС) 2015/849/ЄС від 20 травня 2015 р. є четвертою директивою, що спрямована проти загроз пов'язаних із відмиванням грошей [1]. Ураховуючи попередні нормативно-правові акти ЄС, у Директиві Ради ЄС 91/308/ЄЕС питання відмивання доходів розглядається у контексті злочинів, пов'язаних із наркотиками, а зобов'язання покладаються суто на фінансовий сектор, Директива ЄС 2001/97/ЄС розширила сферу дії Директиви 91/308/ЄЕС у частині охоплюваних злочинів, так і в частині спектру охоплюваних професій та видів діяльності [2]. Відповідно, у червні 2003 р. Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) переглянула свої Рекомендації, щоб охопити фінансування тероризму, передбачивши більш детальні вимоги щодо ідентифікації та верифікації клієнтів, ситуації, коли вищий ризик відмивання грошей чи фінансування тероризму може виправдати посилені заходи, а також ситуації, коли менший ризик може виправдати менш ретельний контроль. Ці зміни було відображено в Директиві ЄС 2005/60/ЄС та в Директиві Комісії 2006/70/ЄС [3-5].

Відмивання доходів та фінансування тероризму часто здійснюється в міжнародному контексті. Заходи, ухвалені виключно на національному рівні чи навіть на рівні ЄС, без урахування міжнародної координації та співробітництва, мають дуже обмежений вплив. Заходи, ухвалені ЄС у цій сфері, повинні, бути співмірними, або принаймні настільки ж суворими, як й інші заходи, які вживаються на міжнародній арені. З метою підвищення ефективності боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму відповідні законодавчі Директива ЄС 2015/849/ЄС сприяє, по-перше, імплементації в Європі рекомендацій РАТР - 2012; по-друге, є дієвим чинником реагування на нові сценарії загроз у сфері відмивання доходів та фінансування тероризму та врахування нових методів відмивання доходів; по-третє, визначає реагування на визначені Європейською Комісією недоліки під час реалізації третьої Директиви про протидію відмиванню грошей у країнах - членах ЄС.

Основні зміни в Директиві ЄС 2015/849/ЄС стосуються [1]:

- 1) структурного перетворення (упровадження підходів, що ґрунтуються на ризиках);
- 2) змін у сфері застосування;
- 3) нових регулювальних норми щодо електронних грошей;
- 4) політично експонованих (незахищених) осіб (PEPs);
- 5) економічно уповноважених осіб юридичних осіб і трастів;
- 6) групи відомчого нагляду й контролю (Group Compliance);
- 7) санкційного режиму.

Структурне перетворення враховує, що майбутнє законодавство стосовно ПВК/ФТ та нагляд ґрунтується на відповідних секторальних і специфічних ризиках. Не встановлюються жодні точні вимоги стосовно менших чи підвищених сценаріїв ризиків, а також заходи, які мають застосовуватися.

Нові регулювальні норми стосовно електронних грошей стосуються низки положень, а саме:

- 1) генеральна заборона анонімних електронних грошей;
- 2) новий склад дій стосовно скорочених обов'язків щодо ґрунтовності у випадку електронних грошей:

найвища сума без можливості повторного зарахування € 250 чи € 500 (норму можна застосувати лише в межах відмивання доходів);

можливість зарахування тільки за суми максимально € 250 (норму можливо застосувати лише в межах відмивання доходів);

купівля товарів і послуг;

не купується за електронні гроші;

моніторинг із метою викриття підозрілих транзакцій;

не застосовуються для зворотніх платежів готівковими грошима, якщо більше ніж € 100.

Список використаних джерел

1. Директива Європейського парламенту та Ради про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 648/2012 Європейського Парламенту та Ради

і припиняє дію Директиви 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради і Директиви Комісії 2006/70/ЄС [Електронний ресурс] : міжнародний документ від 20 трав. 2015 р. № 2015/849/ЄС. - Режим доступу:

[http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160516/DIR_ECTGVE%20\(EU\)%202015_UA.htm](http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160516/DIR_ECTGVE%20(EU)%202015_UA.htm). - Назва з екрана.

2. Директива про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей [Електронний ресурс] : міжнародний документ від 19 черв. 1991 р. № 91/308/ЄЕС. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_148. - Назва з екрана.

3. Директива Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу, яка вносить зміни в Директиву Ради 91/308/ЄЕС щодо запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей [Електронний ресурс] : міжнародний документ від 4 груд. 2001 р. № 2001/97/ЄС. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_501. - Назва з екрана.

4. Директива Європейського Парламенту та Ради про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму [Електронний ресурс] : міжнародний документ від 26 жовт. 2005 р. № 2005/60/ЄС. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_774. - Назва з екрана.

5. Директива комісії про визначення імплементаційних заходів для Директиви 2005/60/ЄС Європейського парламенту та ради в частині визначення терміна «політичні діячі» та технічних критеріїв для спрощення процедур належної обачливості щодо клієнтів та для виключення засад фінансової діяльності, що здійснюється час від часу або обмежено [Електронний ресурс] : міжнародний документ від 1 серп. 2006 р. № 2006/70/ЄС. - Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_931. - Назва з екрана.